

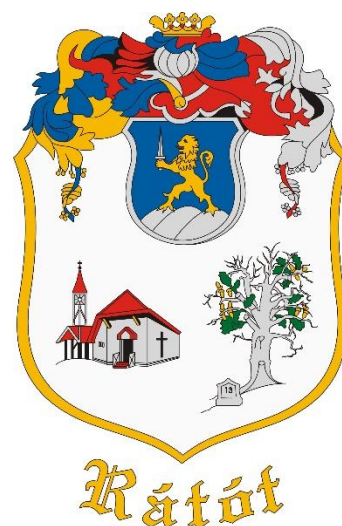

RÁTÓT

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Rátót bemutatása	5
3. Örökségünk	7
4. Eltérő építészeti karakterek bemutatása	11
5. Építészeti útmutató, ajánlások	14
<i>Telepítés</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertészeti útmutató</i>	
<i>Anyaghasználat</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Erkélyek, tornácok</i>	
<i>Homlokzatképzés</i>	
6. Mai példák	27
7. Utcák, terek, részletek	28
8. Sajátos építményfajták	29
<i>Hirdetések, reklámtáblák</i>	
9. Impresszum	31

BEVEZETÉS

1

Rátót településképi arculati kézikönyvén keresztül szeretnénk bemutatni a község történelmét, természeti- és épített értékeit.

A kiadvány fő célja, hogy ajánlásokat fogalmazzon meg a község arculatának megőrzése céljából. A kézikönyv egy átfogó, szakmai szempontoknak megfelelő tudásanyaggal látja el olvasóját. Ugyanakkor fontos szempont, hogy javaslatainkat közérthető formában írjuk le, hiszen ebben rejlik a kézikönyv lényege.

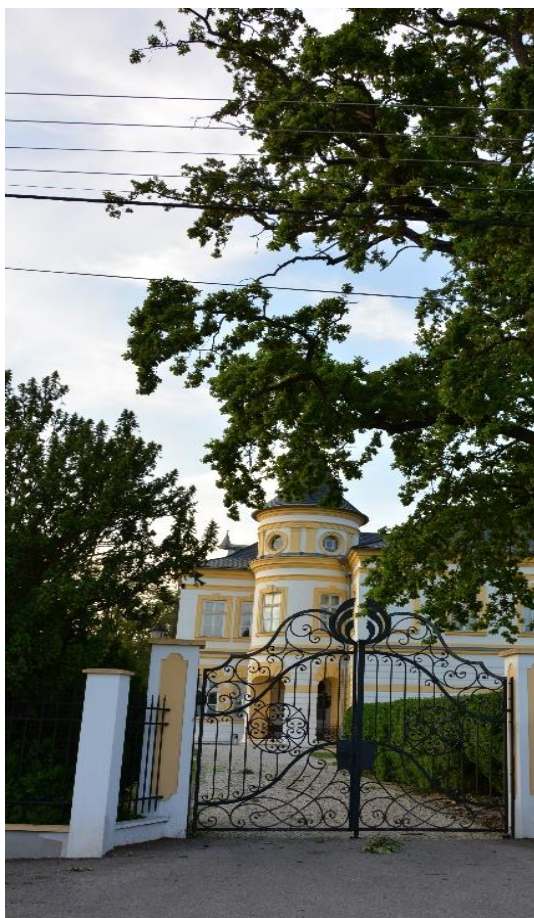
Fontos, hogy szemléletformáló hatással legyen e kézikönyv, ugyanis azzal, hogy építkeznek vagy felújítanak a településen, egyszerre befolyásolják utcájuk, illetve egész Rátót arculatát.

A községre gyakorolt pozitív hatás érdekében javasolt a helyi építészeti hagyományokat és eljárásmodokat előtérbe helyezni már a tervezés fázisában.

A településkép egységét a lakóházak formája, telepítése, színe, építőanyaga egyaránt meghatározzák. A már meglévő egységet a településképbe nem illeszkedő kivitelezések ronthatják. Éppen ezért javaslataink mellett, a kerülendő építőanyagokat, beépítéseket is feltüntettük, ezeket ábrákon, illetve fényképeken is szemléltettük ugyan úgy, mint a javasolt megoldásokat.

A kiadvány elsősorban a helyi lakosság számára lehet értékes, ugyanakkor a Rátót iránt érdeklődőknek is ajánljuk. Hiszünk benne, hogy a kézikönyv által, közösen alkotott szabályaink mentén Rátót a megfelelő irányba fejlődhet.

RÁTÓT BEMUTATÁSA

2

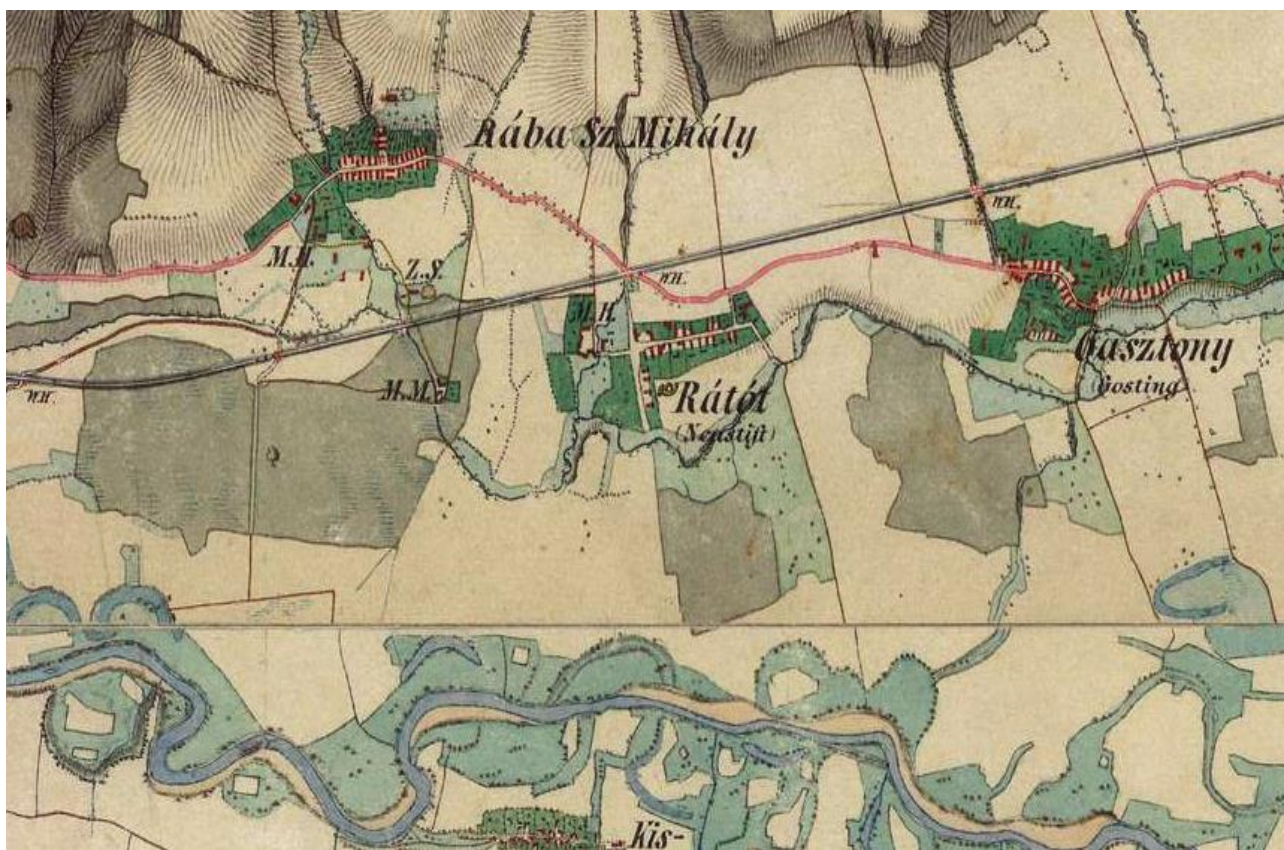
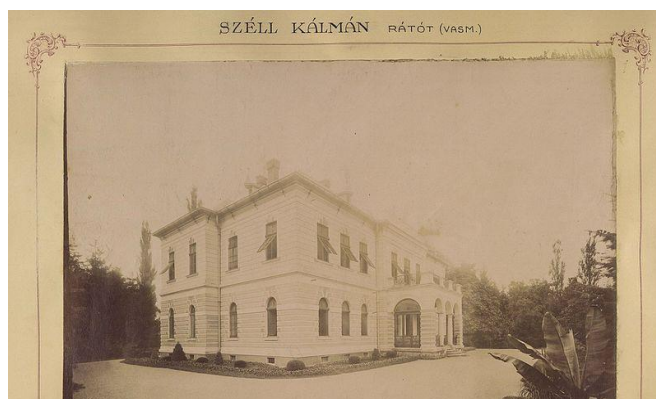
A Szentgotthárdi járás székhelyétől közúton 13, míg Körmentől 15 kilométerre fekszik a 8-as főút menti település. Neve a magyar Ratolt személynévből származtatható, ami a német Ratold személynév magyarosított változata. A vármegyerendszer kiépítésekor Vas vármegyébe került, Gasztony majorjaként tartották számon. Nevével először 1428-ban Rathodfolua formában találkozhatunk. A XV. század folyamán még Poss. Ratholthfalwa illetve Poss. Ratholthfolua al. nom. Vnakatheleke néven említették. Később a hermani Rátolt család birtokába került. A török időkben a királyi Magyarország részeként osztrák befolyás alatti terület volt. A XVIII. század végén a kor elismert statisztikusa-geográfusa, Vályi András így fogalmazott Rátótról: „*magyar falu Vas Vármegyében, földes Urai több Uraságok, lakosai katolikusok, és másfélék, fekszik Rába Sz. Mihályhoz közel, mellynek filiája, határbéli földgye termékeny, egyéb javai is meglehetősek, szőleje nintsen.*” Fényes Elek rá fél évszázadra már ekképp írta le a települést: „*magyar falu, Vas vármegyében, a gréczi országutban, ut. p. Rába Sz. Mihály; 184 kath. lak., termékeny róna határral. Diszesíti a Cseh uraság lakháza.*” 1865-ben vásárolt a községben birtokot Széll József, akinek fia, Széll Kálmán az eredetileg ott álló földszintes udvarházat kastéllá alakította át.

Az Első Katonai Felmérés (1763-1787)

Vas vármegye 1898-as monográfiájában „Rátót, magyar község, 32 házzal és 205 r. kath. vallású lakossal. Vasúti állomás, posta- és távíró helyben van. A község a gráci vasútvonal mellett fekszik. Itt van Széll Kálmánnak, a kitünő államférfiúnak, Magyarország volt pénzügyminiszterének szép és nemes izléssel berendezett, kényelmes újabbkoru kastélya és parkja. Ugy a nagyszabásu kastély, mint a remek, páriját ritkító növényzetű park a vármegye legszebbjei közé tartozik s nevezetessé teszik Rátótot, mely az illusztris államférfiúnak kedvencz nyaralója. Közvetlenül a park mellett vezet el a vasútvonal és az állomás néhány lépésnyire van a park bejáratától. A parktól, az ellenkező oldalon, széles út választja el a majorságokat és gazdasági épületeket, ahol Széll Kálmán mintagazdasága és világhírű állattenyésztése van, mely immár az egész világ gazdaközönségének mintául szolgálhat (...)'

1910-ben a községnek 358 magyar lakosa volt, 2015-ben már csak 291.

A Második Katonai Felmérés (1806-1869)

ÖRÖKSÉGÜNK

3

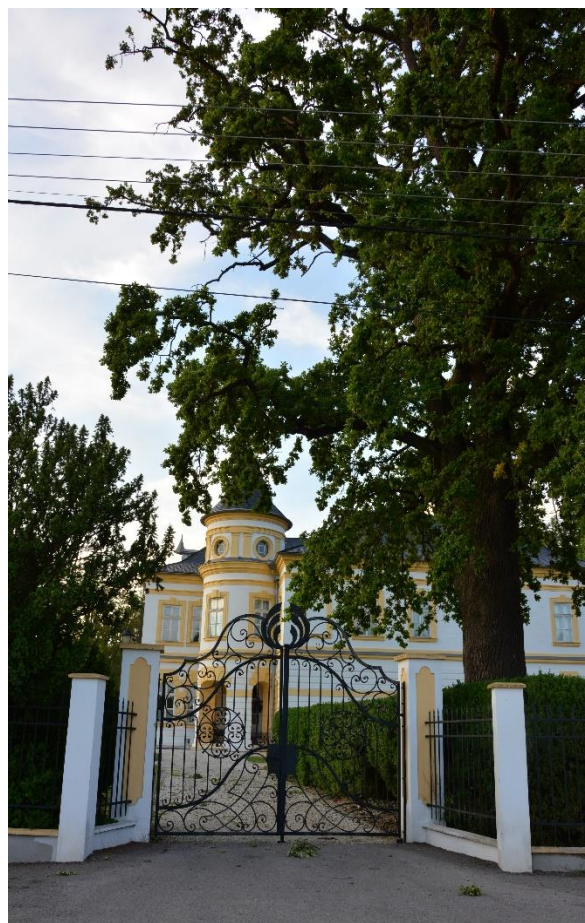
Szent Erzsébet templom

A háromhajós, római katolikus templom 1991-ben épült. Toronnyal nem rendelkezik, haranglábbal viszont igen.

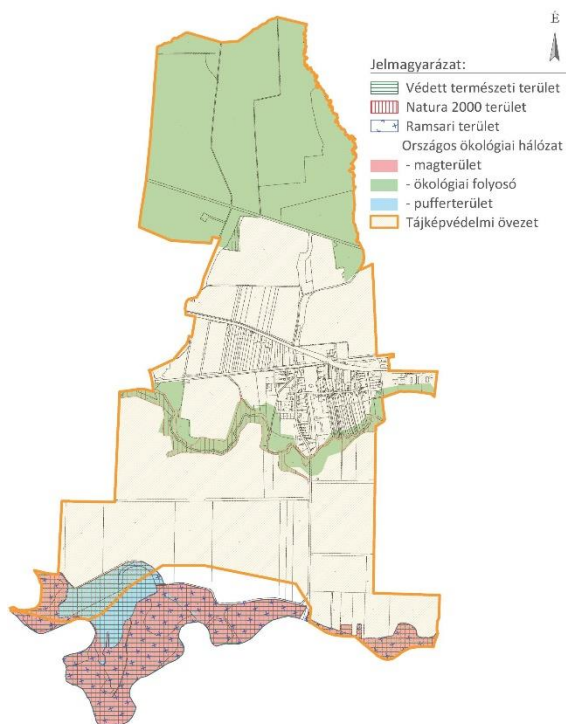
Széli-kastély

Széli Kálmán műemléki védelem alatt álló kastélya a XIX. században épült az eklektika jegyében, majd 1890-ben Hauszmann Alajos tervei szerint felújították.

Természeti értékek

A Széll-kastélyban gyakran megfordult Deák Ferenc, aki a kastélyparkban a hagyomány szerint tizenhárom fát ültetett az aradi vértanúk emlékére. A Láhn-patak partján álló fák közül mára már öt elpusztult, helyükre újakat ültettek. A kastélypark megyei természetvédelmi terület.

A térképen, a településen helyi jelentőségű védett területként számon tartott Széll-kastély parkja, illetve az Aradi Vértanúk Emlékparkja látható.

Rátót déli határát a Rába szegélyezi, belterületén a Vörös-patak folyik keresztül, valamint több kisebb tó is található itt. Ennek köszönhetően a település vízi élővilága igen változatos, fajban gazdag.

A Rába mentén kialakultak mocsári ligeterdők és láprétek, melyek gyakori növényei az éger, réti kakukktorma, mocsári gólyahír, kék perje, valamint a sárga liliom.

A vízfolyások állatvilága is rendkívül színes, mintegy 30 halfaj található meg bennük. Közülük a sebes pisztráng és a dunai ingola igazi ritkaságnak számít. A tiszta vízű patakokban gyakran találhatunk folyami rákot is.

A változatos élővilágnak köszönhetően az énekes madárfajok és erdei emlősfajok száma is említésre méltó.

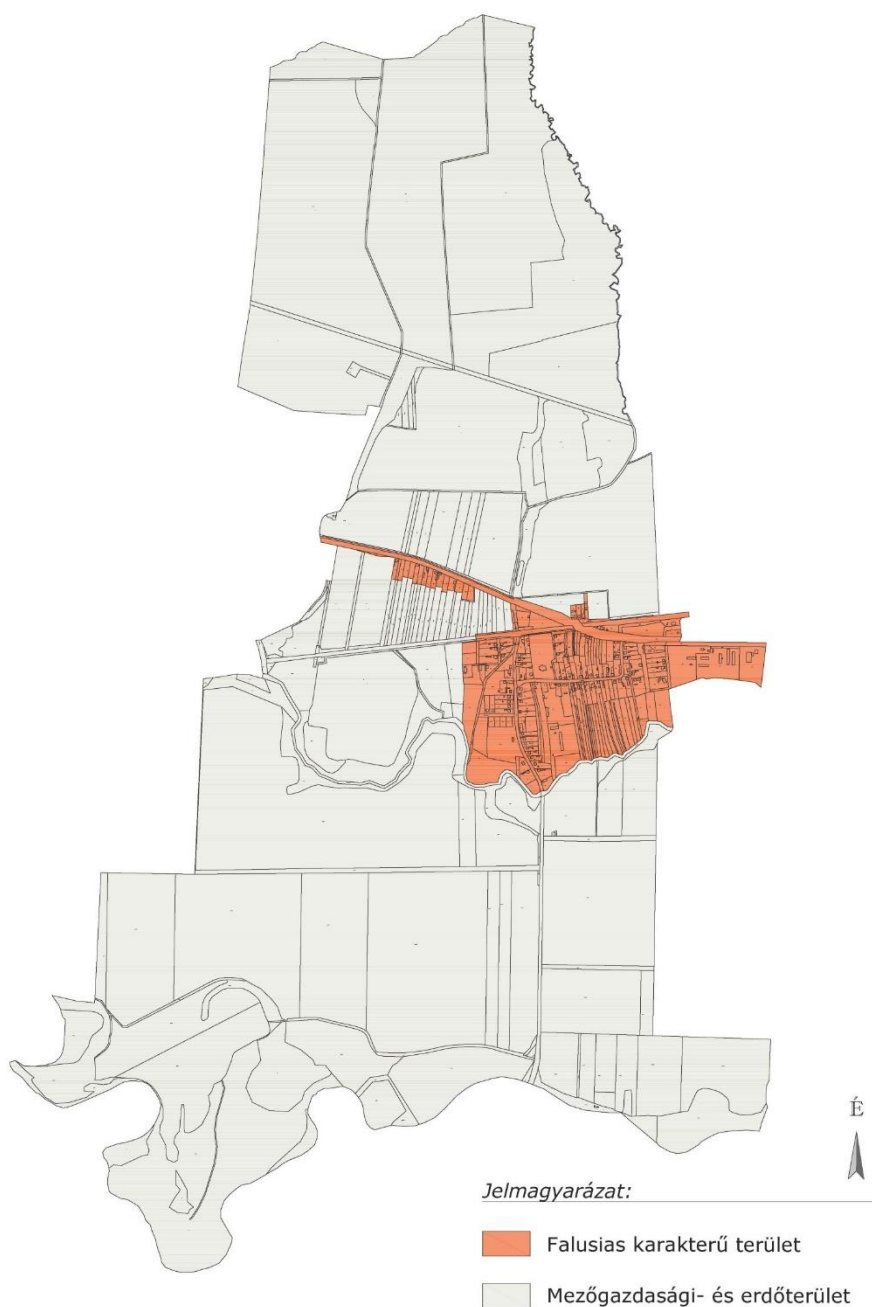
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTEREK BEMUTATÁSA

4

A településképi jellemzőket sok összetevő együttes hatása adja. Meghatározó a közterület szakasz szélessége-keskenysége, növényzeti gazdagsága, egyenes vagy ívelt vonalvezetése. A képet és hangulatot formálja az előkertek hiánya vagy a gondozott előkertek megléte.

Rátót község teljes közigazgatási területének településképet meghatározó területei:

- a) falusias karakterű terület
- b) mezőgazdasági- és erdőterület

Falusias karakterű területe

Rátót a Rába közelében, a Vörös-patak szomszédságában, továbbá nagy múltra visszatekintve is fontos kereskedelmi útvonalon helyezkedik el. Déli irányban összeköttetést biztosít a Rába túlsópartján elhelyezkedő településekkel. A kis község nem nőtt túl a kereskedelmi út és a patak által szabott térbeli korláton, így ma is tapasztalható falusias jellege annak ellenére, hogy az egykori út mára a 8-as főút része lett. A Fő utca – ami a 8-as főútról leágazva Rátóton ténylegesen keresztül halad – mentén a település más területein tapasztalhatóanál jóval hosszabb szalagtelkek helyezkednek el.

A lakóházak a telkek oldalhatárait építik. Korától és stílusától függően alapvetően háromféle lakóházatípust különböztethetünk meg.

A régi, népi építészeti elemeket felvonultató porták, oromzati füstlyukkal, nyeregtetővel lettek ellátva, melyek a hátsó kert irányában kibővítésre kerültek, rövidebb homlokzatuk pedig az utca felé lett fordítva. Előkerttel nem rendelkeznek e porták, hanem közvetlenül a kerítés vonalába lettek építve.

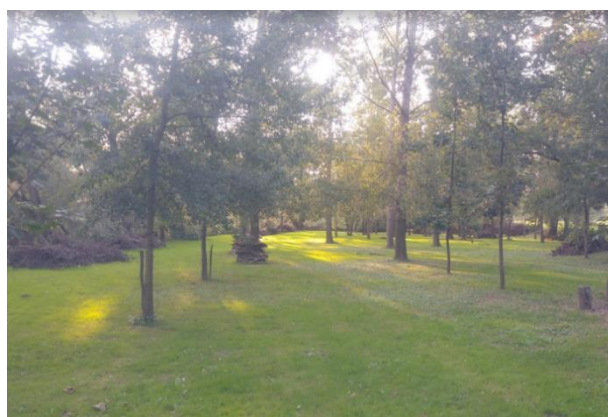
A szocialista kockaházak tájegységtől és népi építészeti hagyományoktól függetlenül négyzetes alaprajzúak, sätortetővel és utcafronton két háromosztatú ablakkal ellátottak. Mellőzik a népi elemeket, kis elő- vagy oldalkerttel rendelkeznek. E két típusból láthatunk Rátóton szépen felújítottakra példát.

Új építésű, 90-es évekbeli vagy még újabb házak is találhatóak a községben.

Mezőgazdasági- és erdőterület

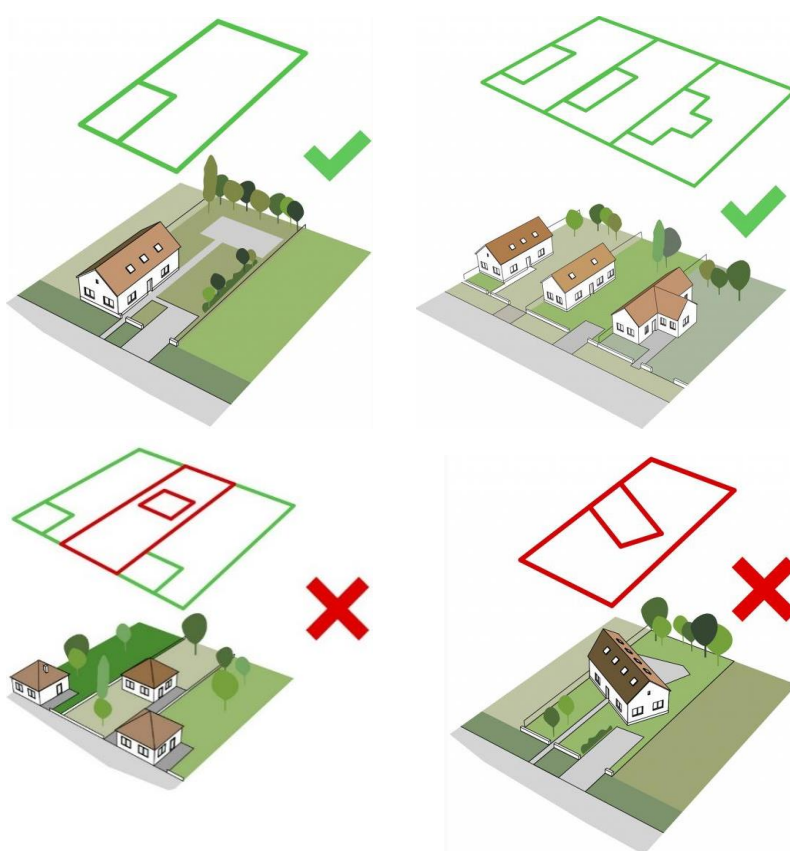
A külterületen csak elvétve találunk néhány épületet, ahogy a karakter nevéből is adódik, itt a mezőgazdasági és erdővel borított területek dominálnak. A belterület déli határánál közvetlenül egy hosszú, nyeregvetős kialakítású mezőgazdasági épület található. A külterület határában folyó Rába partjánál pedig a Berek Sátorozóhely és Íjászat területét találhatjuk, ahol egy fából és téglából vegyesen épült, a természeti környezetbe illeszkedő épület került elhelyezésre.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

Falusias karakterű terület

A magyarországi falvak természetközeli, nyugodt, csendes helyek. Ehhez nagyban hozzájárul a környezet minősége és az ott élő emberek is. Minden falu és város rendelkezik olyan sajátos, csak az adott településre jellemző vonásokkal, amelyek a történelem során örökölt elemek. A kézikönyvben útmutatás található az irányadó elvekre, melyeket célszerű figyelembe venni. Így őrizhetők meg az utókor számára az építészeti értékek.

TELEPÍTÉS

A település szerkezetileg halmaztelepülésnek számít, fésűs beépítéssel. Általában az oldalhatáron álló beépítés a jellemző.

Az épületek főként előkerttel létesültek, de találunk az utcafronttal egy vonalban épült házakat is. Az épületek többnyire merőlegesek a főút tengelyére.

Új házak építésekor figyelembe kell venni helyi építési szabályzatban leírtakat, és annak megfelelően kell illeszkedni a környezethez.

Az utca felőli homlokzatok távolsága a kerítéstől adott. Ettől a vonaltól előrébb vagy hátrébb helyezni az épületet nem javasolt. Az épületeket indokolatlanul elforgatni nem ajánlott.

A képen a településre jellemző, előkertes beépítés látható.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Rátót községben jellemző, hogy az épületek hasonló tetőhajlásszöggel létesültek.

A házak általánosságban 40 fok körüli tetőhajlásszöggel rendelkeznek. A szomszédos házakat érdemes figyelembe venni tervezéskor, és a meglévő utcaképtől eltérőt alkotni kerülendő.

A magasabb vagy alacsonyabb hajlásszöggel rendelkező épületek elronthatják a falu összképét. Nem az a cél, hogy ugyanolyan házakat létesítsünk, de mindenképp előny az alkalmazkodás.

Az egyik utcáról készült fotón megfigyelhető az épületek közel azonos magassága és tetőhajlásszöge.

MAGASSÁG

A községben az egyszintes családi házak fordulnak elő legtöbbször. Több szint esetén az utólagos ráépítés vagy a tetőtérkialakítás a jellemző.

A meglévő épületek közé ékelődő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévők. A túl magas házak nem illeszkednek a falu arculatához.

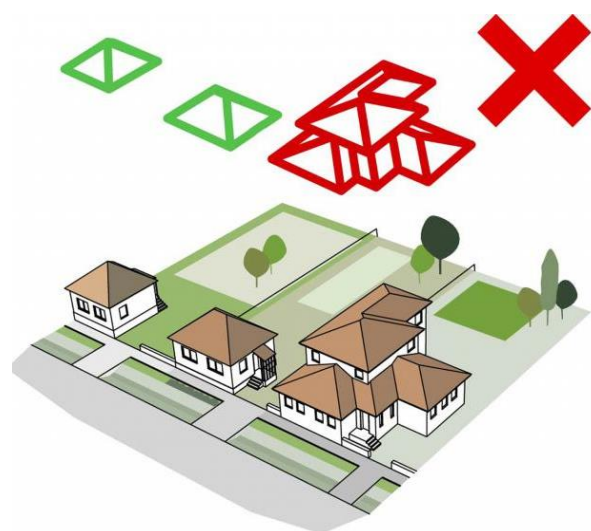
TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák főként nyereg-, csonka konty-, illetve sátoztetők.

A bonyolult vagy összetett tetőformák kerülendők. Új ház tervezésénél a szomszédos épületek figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez.

A meglévő utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület. Minden esetben a településkép megőrzése az alapvetés. Attól eltérni nem ajánlott.

A hazai gyökerek nélküli, „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem ajánlott a településen.

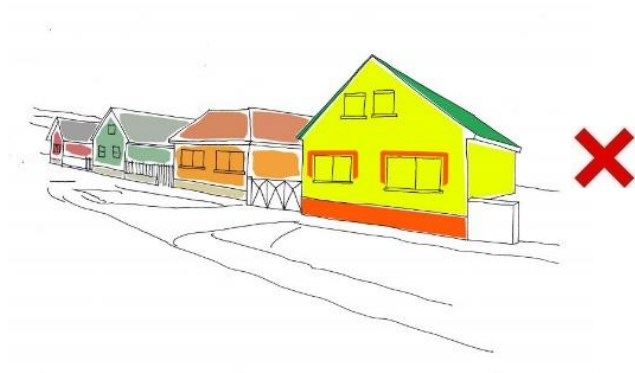
A képen egy sátoztetős ház látható a településről.

SZÍNEK

Rátóton a hagyományos fehér és világos színek jellemzőek. Új épület kialakításánál vagy meglévő épület felújításánál is ajánlott a fehér, vagy a pasztellszínek világos árnyalatainak használata, sötét színű nyílászáróval. Dísztetéshez mérsékelten lehet más színt és anyagot felvinni a homlokzatra.

Kerülendők a harsány, élénk színek, valamint a rikító fémlemezfedések. Nem ajánlott a homlokzatok túlzott dísztítése sem.

Példa a nem javasolt homlokzatszínezésre.

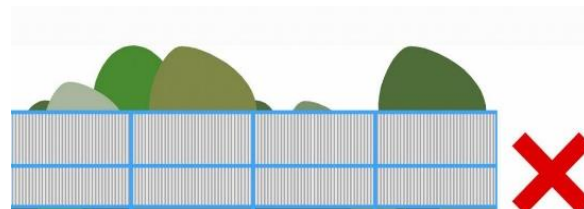
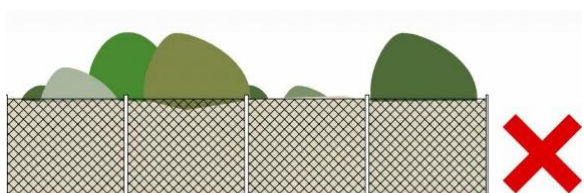
Példa a megfelelő és illeszkedő színhasználatra. Javasolt a fehér vagy a világos pasztellszínek használata, sötét színű fa nyílászárókkal, vöröses cserépfedéssel.

KERÍTÉSEK

A település egységes arculatának megőrzése érdekében fontos az utca és a lakóingatlan területének elválasztására szolgáló kerítések egysége is.

A településen hagyományosan az áttört kerítés a jellemző, alacsony, tömör lábazat kialakításával. A kezeletlen felületű, tömör, betonelemes kerítés kerülendő. A teljesen áttört drótfonatos kerítés, vagy áttört, de nádszövettel zárt kerítés utcafronton szintén nem javasolt.

A képeken példák láthatók kerítések kialakítására. A fakerítés természetes hatással bír, színeiben pedig harmóniában áll a környezettel, de akár a növényvel befutott kerítés vagy a sövény is jó megoldás lehet. (Az alsó kép nem a településen készült.)

KERTÉSZETI ÚTMUTATÓ

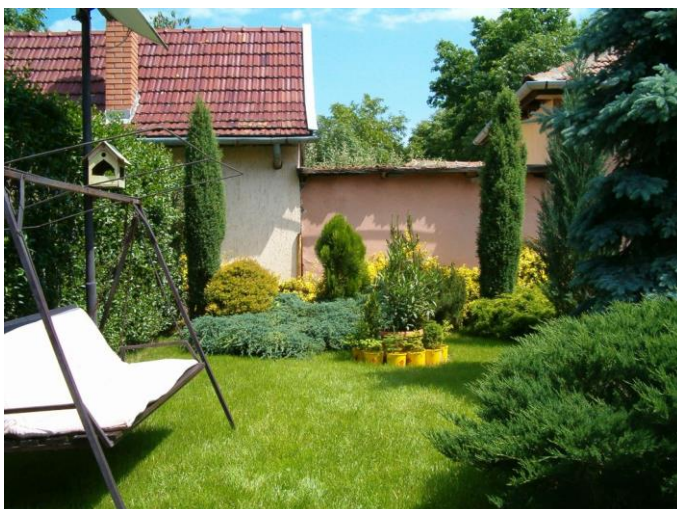
Településképi szempontból fontos, hogyan alakítjuk ki és gondozzuk zöldfelületeinket. A szabadabb utcaserkezet, áttört kerítések következtében a zöldfelület szövetszerűbb kialakítású, a kerítésen belül kialakított előkerti részek együtt élnek az utcával. Egy-egy szépen megformált kertrészlet az egész utcaképet befolyásolja. A képek nem a településen készültek.

Pihenőkert, udvar

A településeken a hátsó területeket több évszázadon át megművelték, így biztosítva a helyben élők megélhetését. Ma is több helyen találunk gyümölcsöst vagy konyhakertet. A XXI. században már vidéken is némileg átalakult az élet: az ember vágyik a pihenésre, melyet leggyakrabban saját kertjében kaphat meg. Ebben segíthet, ha a lakókörnyezetünket igényesen formáljuk. Egy szép pihenőkert a ház mögött, kerti tűzhellyel az életminőségünket javítja.

ANYAGHASZNÁLAT

Településképi szempontból a cserép tetőhéjalás javasolt. A színek harmonikus egymásmellettsége jelentősen növeli az épület esztétikus megjelenését. Homlokzatokon a vakolat mellett megjelenhet a fa vagy a tégl.

Kerülendő a településképi és környezetvédelmi szempontból is káros hullámpala.

A beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás, például természetes kő, vagy bazalt.

AJTÓK, ABLAKOK

A nyílászárók kiosztásakor figyelemmel kell lenni a hagyományok szerint, vagy a megfelelő építészeti stílusban kialakult arányrendszer megtartására és anyaghasználatára. Javasolt anyag a fa, színvilág a barna. A házhoz illő ajtó beépítését célozzuk meg!

Az ablakokra zsalutábla, vagy zsalugáter kerüljön árnyékolónak, a külső tokos, fehér műanyag redőny kerülendő.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A falu meglévő épületállománya alapján nem fedezhető fel egyértelműen a népi- vagy paraszti építészet fennmaradása az utókor számára. A településen eredeti állapotban fennmaradt tornácos parasztházat már nemigen találunk. Az idők során vagy nem maradtak fenn, vagy a felújítások során átépítették a lakosok a házaikat. Ezen felül az újabb építésű, többszintes házak esetén az erkélyek is megfigyelhetők a településen.

A képen, egy településről vett példa látható, erkély- és tornáckialakításra.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A hagyományos magyar falvak népies házai általában vakolt fehérre voltak. Hagyományosan a szobák néztek az utca felé. Új házak építésekor tartjuk előnyben az effajta építészetet. Sokkal közelebb áll a magyarországi népi hagyományokhoz.

Mezőgazdasági- és erdőterület

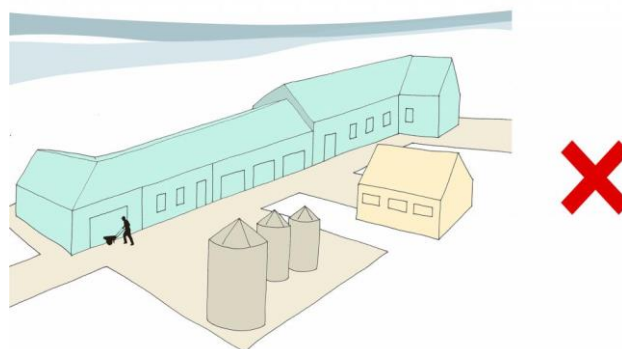
A mezőgazdasági- és erdőterületen is lényeges, hogy olyan építkezések, felújítások valósuljanak meg, melyek az egységes arculat megőrzését segítik elő.

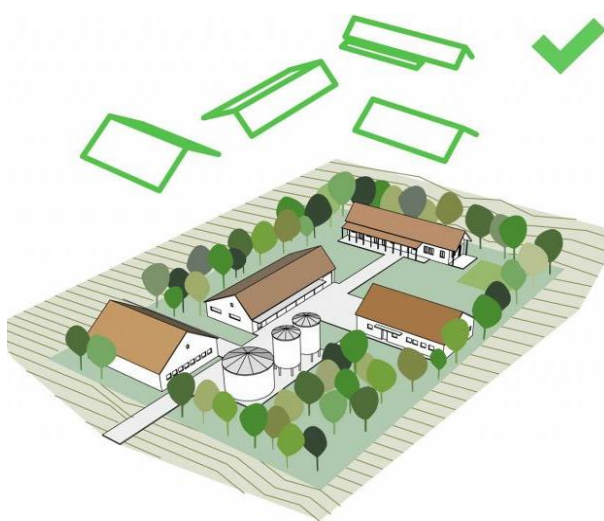
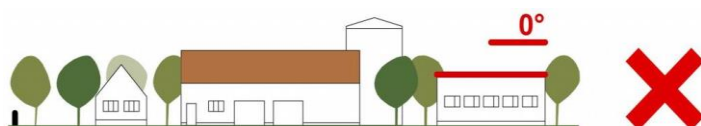

TELEPÍTÉS

Ezen a településrészen a beépítés lazább, nem egységes, az adott funkció technológiájához alkalmazkodik. Az épületek egymással párhuzamosak, illetve merőlegesek elrendezésűek.

A területek általában véderdővel övezettek, a telkek belső úthálózattal rendelkeznek, melyek többnyire burkoltak.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint a környezetükben lévőké. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a településrész arculatába.

MAGASSÁG

Törekedni kell arra, hogy az egy telken található épületek magassága közel egyező legyen, amennyiben a technológia ezt lehetővé teszi.

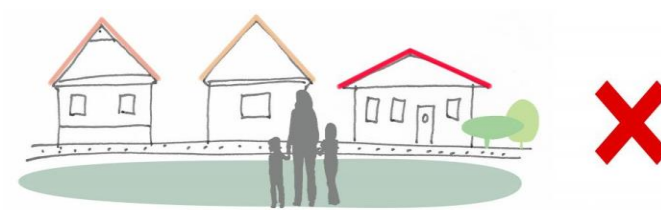
A meglévő épületek közé ékelődő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévőké. A túl magas házak nem illeszkednek a terület karakterébe. A sematikus ábrán, illetve fényképen példa látható a településrészen javasolt épületmagasság illeszkedésére.

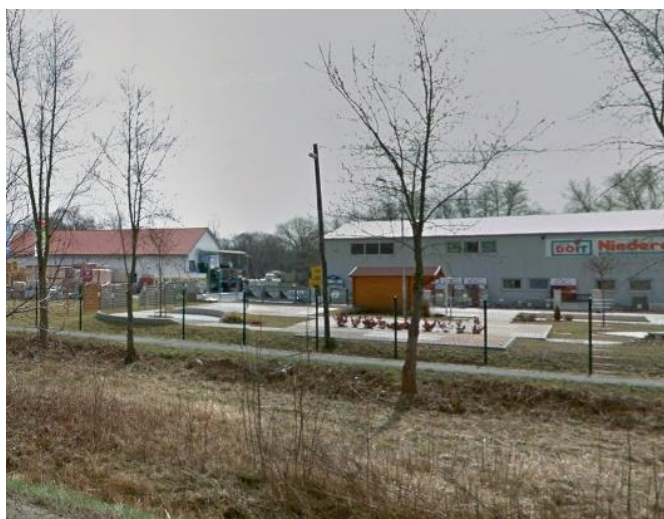
TETŐFORMA

A mezőgazdasági- és erdőterületen lévő épületek tetőformái általában egyszerű nyeregtetők, kontyolás és összetett tető alkalmazása nélkül.

Ezen a településrészen is fontos, hogy megtartsuk a településre jellemző tetőformákat, attól eltérni nem javasolt, hogy ezzel szép településképp kialakítását segítsük elő.

A képen, a településrésze jellemző nyeregtetős épületek láthatók.

A képeken jó példákat láthatunk gazdasági területek fejlesztésére, újragondolására. A képek nem a településen készültek.

6

MAI PÉLDÁK

RÉGI, NÉPI ÉPÍTÉSZETI KARAKTERT HORDOZÓ ÉPÜLETEK FELÚJÍTÁSA, VAGY ÚJ ÉPÍTÉSŰ ÉPÜLETEK ELHELYEZÉSE HAGYOMÁNYOS ÉPÜLETEK KÖRNYEZETÉBEN

A népi építészeti értéket hordozó épületek gondos felújítása fontos feladat. Figyeljünk oda a részletképzésre, illetve arra, hogy a felújítás következtében kialakuló homlokzat hatásában, karakterében a település hagyományos épületeire jellemző maradjon. Épületbővítés történhet a tetőtérben, vagy az utcai homlokzat megtartásával az udvar irányába.

A mai kor igényeinek megfelelő, de a régi karaktert megőrző felújításokra mutatnak példát a képeken szereplő épületek.

UTCÁK, TEREK, RÉSZLETEK

7

A település arculatát jelentősen meghatározzák a főút mentén helyet kapott épületek, mint például a római katolikus templom, amely 1991-ben épült, és Széll Kálmán kastélya, amelyet a XIX. században építettek. A falu közterei rendezettnek mondhatók. A település utcáit főként előkertes és egyszintes épületek határolják. A település arculatát nagymértékben befolyásolja az előkertek gondozott megjelenése, így ezek odafigyelést igényelnek.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

8

Parabola antenna, klímaberendezés és más műszaki berendezések elhelyezése a főhomlokzaton kerülendő.

A képen példa látható antenna álcázására. Ma már fenyőfára hasonlító kialakítás is lehetséges, így a településkép nem sérül, az antenna beleolvad a környezetébe és nem okoz zavaró látványt.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A színes, nagyméretű molinók kerülendők. A mai reklámfelületek méretükben és színvilágukban teljesen eltérnek a környezetüktől. Feltűnésükkel elnyomják a helyi települési összképet és hangulatot.

A településen a minden színben pompázó színes reklámtáblák, feliratok, fényreklámok helyett a hagyományos cégérek, vagy ahhoz hasonló, visszafogott megjelenésű, stílusos táblák elhelyezése javasolt. Ezekon a cégérekon vagy táblákon sokszor csak közérthető szimbólumokkal hívják fel a figyelmet az adott tevékenységre. Visszanyúlnak a hagyományokhoz, felhívják a figyelmet az ősi mesterségekre, és nem bontják meg az épületek homlokzatait.

IMPRESSZUM

RÁTÓT KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Rátót Község Önkormányzata posta címe: 9951 Rátót, Ady Endre utca 6.

Telefon: +36 94/538-021

Polgármester: Domiterné Molnár Annamária

Főépítész: Farkas István

Főépítész e-mail címe: ratot@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Kőrösi Emese Edit, Bujáki Bence

SZÖVEG: Kőrösi Emese Edit, Zalatnay Réka, Kovács Krisztián

FOTÓ: Farkas István, Sárdi A. Zoltán

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Kovács Krisztián, Bujáki Bence

Rátót, 2019. február 05.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok közé, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amelyek a település arculatát, karakterét kedvező irányba módosíthatják.

A kézikönyvben kerülendő példaként szereplő képek nem a településen készültek.